

LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

PAŽYMA

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU TEIKIANT APRŪPINIMO BŪSTU PASLAUGAS TYRIMO

2016-10-06 Nr. (16)SN-141)SP-114

Vilnius

Lygių galimybių kontrolierė Agneta Lobačevskytė pagal 2016 m. rugsėjo 7 d. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – ir Tarnyba) gautą E. K. (toliau – pareiškėjas) skundą atliko tyrimą dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu teikiant aprūpinimo būstu paslaugas.

Atliekant tyrimą, 2016 m. rugsėjo 9 d. raštu Nr. (16)SN-141)S-733 kreiptasi į (duomenys neskelbtini) savivaldybės administraciją, prašant pateikti paaiškinimą dėl pareiškėjo skunde išdėstytų aplinkybių.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

1. Tarnybai pateiktame skunde nurodoma, jog pareiškėjui nustatytas 20 proc. darbingumas. Pareiškėjas nurodo, jog (duomenys neskelbtini) savivaldybėje buvo įrašytas į eilę socialinio būsto nuomai. Skunde nurodoma, jog, pradėjus gauti tikslinę slaugos išmoką, jis buvo informuotas, kad yra išbrauktas iš šios eilės. Pareiškėjo teigimu, tokiais veiksmais jis buvo galimai diskriminuojamas dėl negalios, jam buvo nepagrįstai apribota teisė į aprūpinimą būstu

2. 2016 m. rugsėjo 28 d. raštu Nr. (4.1.30)-D3-4680 (duomenys neskelbtini) savivaldybės administracijos direktorius paaiškino, nuo 2015 m. sausio 1 d., įsigaliojus Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymui (toliau -Įstatymas), atsirado pareiga asmenims, įrašytiems į Asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašus (toliau – ir Sąrašas), Lietuvos Respublikos gyventojų turto deklaravimo įstatyme nustatyta tvarka deklaruoti turtą (įskaitant gautas pajamas). Teisę į socialinio būsto nuomą turi asmenys ir šeimos, kurių už kalendorinius metus deklaruotas turtas (įskaitant gautas pajamas) atitinka Įstatymo 11 str. 2 d. numatytus dydžius. Atkreipiamas dėmesys, kad asmenims ir šeimoms, įrašytiems į Sąrašą, Įstatymo 16 str. 7 d. 2 p. numato, kad asmenys ir šeimos yra išbraukiami iš

minėto Sąrašo, jeigu jų už praeitus kalendorinius metus deklaruotas turtas (įskaitant gautas pajamas) daugiau kaip 20 procentų viršija Įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nustatytus metinius pajamų ir turto dydžius.

Į (duomenys neskelbtini) savivaldybės Asmenų, turinčių teisę į socialinį būstą, sąrašą (Neįgaliųjų) 2004 m. lapkričio 12 d. buvo įrašyta pareiškėjo trijų asmenų šeima. 2016 m. balandžio 12 d. pateikta Socialinių reikalų ir sveikatos skyriui Metinė gyventojų (šeimų) turto (įskaitant gautas pajamas) deklaracija už 2015 metus. Deklaruotos pajamos sudarė 8004,00 eurų (iš jų: 1278,00 eurų priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinė kompensacija; 2190,00 eurų pensija, 4444,00 eurų su darbo santykiais ar jų esmę atitinkančiais santykiais susijusios pajamos; 92,00 eurai ligos pašalpa), tuo tarpu, didžiausias galimas pajamų dydis (įvertinus galimybę pajamas viršyti 20 procentų) turi būti ne daugiau kaip 7711,20 eurų. Deklaruotas turtas sudarė 1158,00 eurų (lengvasis automobilis). Nekilnojamojo turto registro centrinio duomenų banko išrašo duomenimis pagal pirkimo-pardavimo sutartį nuo 2012 m. kovo 9 d. įregistruota bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė 37,15 kv. m naudingojo ploto 2-jų kambarių butas, esantis (duomenys neskelbtini), kuris deklaracijoje nenurodomas.

(Duomenys neskelbtini) savivaldybės administracija įvertinusi deklaruotas pajamas, vadovaudamasi Įstatymo 16 str. 7 d. 2 p., išbraukė pareiškėją iš asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašų.

(duomenys neskelbtini) savivaldybės administracija 2016 m. rugpjūčio 29 d. raštu Nr. (4.1.11)-D3-4128 kreipėsi į Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministeriją su prašymu informuoti, ar tikslinės kompensacijos įskaičiuojamos į asmens ar šeimos pajamas. 2016 m. rugsėjo 23 d. gautas raštas Nr. (32.3-31) SD-5793, kuriame atsakant į paklausimą dėl vertinamų pajamų, informuojama, kad asmenims, deklaravusiems turtą (įskaitant gautas pajamas) už 2015 kalendorinius metus, yra įskaitomos visos asmens taip pat tikslinės paskirties gaunamos pajamos.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

1. Tyrimo metu buvo nustatoma, ar (duomenys neskelbtini) savivaldybės administracija, išbraukdama pareiškėją iš asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašų, nediskriminavo jo dėl negalios, tai yra, buvo nustatoma, ar šiais veiksmais nebuvo pažeisti Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija) 28 str. 1 d. ir 2 d. d) p. bei Lygių galimybių įstatymo 8 str. 1 p. reikalavimai.

2. Konvencijos 28 str. 1 d. ir 2 d. d) p. įtvirtinta, jog šios Konvencijos šalys, pripažįsta neįgaliųjų teisę į pakankamą gyvenimo lygį sau ir savo šeimos nariams, įskaitant pakankamą maistą, aprangą ir būstą, ir į nuolatinį gyvenimo sąlygų gerinimą ir imasi atitinkamų veiksmų, kad užtikrintų ir skatintų šios teisės įgyvendinimą nediskriminuojant dėl neįgalumo; imasi atitinkamų priemonių, kad užtikrintų ir skatintų šios teisės įgyvendinimą, užtikrina neįgaliųjų galimybę dalyvauti valstybės aprūpinimo būstu programose.

3. Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 p. numatyta, jog įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, bei taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

4. Tyrimo metu nustatyta, jog Įstatyme, kuris įsigaliojo 2015 m. sausio 1 d., nustatyta, jog parama būstui išsinuomoti teikiama asmenims ir šeimoms, kurios atitinka visus Įstatyme nurodytus reikalavimus. Teisę į šią Įstatyme numatytos paramos rūšį turi likę be tėvų globos (rūpybos) asmenys, iki jiems sukanka 35 metai, ar jų šeimos, taip pat šeimos, auginančios tris ar daugiau vaikų (įvaikių), neįgalieji arba šeimos, kuriose yra neįgaliųjų. Vienas iš paramos gavėjams būtinų reikalavimų numatytas Įstatymo 11 str. 2 d. – maksimalios asmens arba šeimos grynosios metinės pajamos, kurias viršijus parama neteikiama.

Įstatymo 16 str. 7 d. 2 p. numatyta, jog asmenys ir šeimos iš asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašų išbraukiami, kai jų Gyventojų turto deklaravimo įstatyme nustatyta tvarka už kalendorinius metus deklaruotas turtas (įskaitant gautas pajamas) daugiau kaip 20 procentų viršija šio įstatymo 11 str. 2 d. nustatytus metinius pajamų ir turto dydžius. Pabrėžtina, jog pagal Įstatymo į 11 str. 1 d., į asmens ar jo šeimos metines pajamas yra įtraukiamos visos pajamos, deklaruotos Gyventojų turto deklaravimo įstatyme nustatyta tvarka. Tai yra, į metines pajamas yra įtraukiamos ir asmenims su negalia mokamos tikslinės kompensacijos.

5. Pareiškėjo deklaruotos pajamos 2015 m. sudarė 8004,00 eurų (iš jų: 1278,00 eurų priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinė kompensacija; 2190,00 eurų pensija, 4444,00 eurų su darbo santykiais ar jų esmę atitinkančiais santykiais susijusios pajamos; 92,00 eurai ligos pašalpa). Kadangi pareiškėjo pajamos beveik 25 procentais viršijo Įstatymo 11 str. 2 d. 2 p. nustatytą maksimalų metinių šeimos pajamų dydį (6426 eurai), pareiškėjas, remiantis Įstatymo 16 str. 7 d. 2 p., buvo išbrauktas iš asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašų.

Konstatuotina, jog nagrinėjamu atveju (duomenys neskelbtini) savivaldybės administracija pareiškėjo atžvilgiu Įstatymo nuostatas taikė tinkamai.

6. Pabrėžtina, jog Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra nagrinėjęs asmens (šeimos), siekiančio valstybės paramos išsinuomojant būstą, maksimalių pajamų dydžio nustatymo, kaip vieno iš

kriterijų šios paramos skyrimui, teisėtumo klausimą¹. Nagrinėjant šį klausimą, Konstitucinis Teismas pažymėjo, jog pilietinėje visuomenėje solidarumo principas nepaneigia asmeninės atsakomybės už savo likimą, todėl socialinės apsaugos teisinis reguliavimas turi būti toks, kad būtų sudarytos prielaidos ir paskatos kiekvienam visuomenės nariui pačiam pasirūpinti savo gerove, o ne pasikliauti vien valstybės laiduojama socialine apsauga (*inter alia* 2002 m. lapkričio 25 d., 2009 m. rugsėjo 2 d., 2014 m. liepos 3 d. nutarimai); socialinė parama neturi sudaryti prielaidų asmeniui pačiam nesiekti gauti didesnių pajamų, savo pastangomis neieškoti galimybių užtikrinti sau ir savo šeimai žmogaus orumą atitinkančias gyvenimo sąlygas, ji neturi virsti privilegija (*inter alia* 2009 m. rugsėjo 2 d., 2014 m. liepos 3 d. nutarimai); abipusės asmens ir visuomenės atsakomybės pripažinimas yra svarbus užtikrinant socialinę darną, laiduojant asmens laisvę ir galimybę apsaugoti nuo sunkumų, kurių žmogus vienas nepajėgtų įveikti (*inter alia* 1997 m. kovo 12 d., 2012 m. vasario 6 d., 2012 m. vasario 27 d. nutarimai). Taigi pagal Konstituciją įstatymų leidėjui kyla pareiga įstatymu nustatyti tokius socialinės paramos teikimo pagrindus ir sąlygas, socialinės paramos rūšis ir dydžius, kad būtų sudarytos prielaidos ir paskatos kiekvienam visuomenės nariui pagal išgales stengtis pirmiausia pačiam pasirūpinti savo ir savo šeimos gerove, prisidėti prie visos visuomenės gerovės (2013 m. vasario 7 d. nutarimas). Pabrėžiama, pagal Lietuvos Respublikos valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti ir daugiabučiams namams atnaujinti (modernizuoti) įstatymą, nustatant asmens (jo šeimos) gautų pajamų maksimalius dydžius, kuriuos viršijus valstybės parama būstui išsinuomoti neskiriama, būtina atsižvelgti kad šių pajamų pakaktų minimalius socialiai priimtinus asmens (šeimos) poreikius atitinkančiam būstui išsinuomoti. Pažymima, jog Lietuvos Respublikos Konstitucijos 21 straipsnyje įtvirtinta valstybės priedermė saugoti ir ginti žmogaus orumą, konstitucinis teisinis valstybės principas (*inter alia* konstituciniai teisingumo, proporcingumo reikalavimai), lemia tai, kad paramos teikimas (aprupinant būstu) neturėtų būti nutraukiamas, jeigu asmuo (šeima) negali apsirūpinti kitu bent minimalius socialiai priimtinus jo (jos) poreikius atitinkančiu būstu.

7. Pabrėžtina, jog, vadovaujantis Įstatymo 11 str. 1 d., apskaičiuojant pareiškėjo šeimos pajamas 2015 m. buvo įtraukta 1278,00 eurų suma, pareiškėjui sumokėta kaip priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinė kompensacija.

Pabrėžtina, jog lygių galimybių kontrolieriui nėra suteikta teisė nagrinėti bei priimti sprendimus dėl įstatymų (šiuo atveju Įstatymo 11 str. 1 d. įtvirtintų nuostatų dėl asmens ar jo šeimos metinių pajamų apskaičiavimo tvarkos) galimo prieštaravimo Lygių galimybių įstatymui. Pažymėtina, kad Lygių galimybių įstatymo 1 str. nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis yra užtikrinti, jog būtų įgyvendintos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str. nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Todėl galima Lietuvos Respublikos Seimo priimtų įstatymų prieštaravimą

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2015 m. gegužės 26 d. nutarimas Nr. KT16-N10/2015.

asmenų lygybės principui, kuris yra įtvirtintas Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str. ir pilna apimtimi perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, turi teisę nagrinėti ir priimti sprendimą Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra konstatavęs², jog tikslinės slaugos ir priežiūros (pagalbos) išlaidų kompensacijos yra skirtos kompensuoti specialiųjų poreikių tenkinimo išlaidas, t. y. specialiesiems poreikiams patenkinti. Kadangi į šių tikslinių kompensacijų paskirtį neįeina kasdienių poreikių tenkinimo išlaidos, darytina išvada, jog apskaičiuojant faktines pajamas vienkartinei pašalpai skirti, įtraukiant slaugos ir priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslines kompensacijas, yra pažeidžiamas lygiateisiškumo principas bendrai gyvenančių asmenų, tarp kurių yra neįgalus asmuo, kuriam mokama slaugos ar priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinė kompensacija, atžvilgiu, nes bendrai gyvenančių asmenų, tarp kurių nėra neįgalių asmenų, faktiškai gaunamos pajamos, kurios naudojamos bendriems asmenų poreikiams tenkinti, formaliai bus mažesnės nei asmenų, tarp kurių yra neįgalus asmuo (nors faktiškai pastarųjų asmenų pajamos, skirtos bendriems asmenų poreikiams tenkinti, yra mažesnės).

2016 m. kovo 21 d. Lietuvos Respublikos Seime užregistruotas Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos parengtas Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo Nr. XII-1215 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 16, 17, 18, 19, 22, 24 ir 26 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas). Įstatymo projekto 8 str. numatytas Įstatymo 11 str. 1 d. pakeitimas, kuriuo siūloma, apskaičiuojant asmenų ir šeimų metines pajamas, įtraukti tik pajamas numatytas Lietuvos Respublikos pinigines socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 str. 1 d. Tokiu atveju tikslinės paskirties pajamos, skiriamos konkrečioms būtiniesiems asmens ar šeimos poreikiams tenkinti, tačiau ne apsirūpinimui būstu, neturėtų įtakos nustatant asmenų teisę į paramą būstui išsinuomoti ar įsigyti. Atsižvelgiant į kitos socialinės paramos - pinigines socialinės paramos - teikimą reguliuojančių teisės aktų nuostatas ir siekiant jų sistemiškumo, Įstatymą siūloma papildyti nuostata, kad, nustatant asmenų teisę į paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti, vertinamos pajamos, nurodytos Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 str. 1 d., kurioje, be kita ko, nustatytos pajamų rūšys, kurios turi būti neįskaitomos į vertinamas pajamas: slaugos ar priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinės kompensacijos ir tikslinis priedas, mokamas pagal Lietuvos Respublikos valstybinių šalpos išmokų įstatymą, bei kas mėnesį gaunamos socialinio pobūdžio pajamos: transporto išlaidų kompensacijos neįgaliesiems, būsto šildymo išlaidų, geriamojo vandens išlaidų ir karšto vandens išlaidų kompensacijos.

8. Tyrimo metu nustatyta, jog:

8.1. (duomenys neskelbtini) savivaldybės administracija pareiškėjo atžvilgiu Įstatymo nuostatas taikė tinkamai, tai yra, Konvencijos 28 str. 1 d. ir 2 d. d) p. bei Lygių galimybių įstatymo 8 str. 1 p. reikalavimai nebuvo pažeisti;

² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. gruodžio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1544-552/2015.

8.2. pareiškėjas buvo išbrauktas iš asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašų, viršijus maksimalią šeimos metinių pajamų, kurių apskaičiavimo tvarka įtvirtinta Įstatymo 11 str. 1 d., ribą. Pagal Įstatymo 11 str. 1 d. į pareiškėjo šeimos metines pajamas buvo įtrauktos piniginės lėšos, pareiškėjui sumokėtos kaip priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinė kompensacija. Lygių galimybių kontrolieriui nėra suteikta teisė nagrinėti bei priimti sprendimus dėl įstatymų galimo prieštaravimo Lygių galimybių įstatymui.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 10 str., lygių galimybių pažeidimu laikomas šiame įstatyme nustatytų pareigų nevykdymas ar netinkamas jų vykdymas ir draudimų nesilaikymas.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 14 str., 15 str. bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 24 str. 4 p., 21 str. 1 d. 3 p. ir 4 d.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Nutraukti tyrimą skundo dalyje dėl (duomenys neskelbtini) savivaldybės administracijos galimai pareiškėją dėl negalios diskriminuojančių veiksmų, išbraukiant jį iš asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašų, nepasitvirtinus nurodytam pažeidimui.
2. Skundo dalį dėl Įstatymo 11 str. 1 d. nuostatų galimo prieštaravimo Lygių galimybių įstatymui palikti nenagrinėtą, kadangi nurodytų aplinkybių tyrimas nepriskirtas lygių galimybių kontrolieriaus kompetencijai.
3. Su sprendimu supažindinti pareiškėją, (duomenys neskelbtini) savivaldybės administraciją.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Lobačevskytė